

UHKA KÄSITTEENÄ

Pekka Seppälä

Turvallisuuden perinteinen määritelmä tarkoittaa vapautta *uhkista* tai kykyä puolustautua niitä vastaan. Uhkan kattava määrittely on kuitenkin monimutkainen tehtävä. Suomen kielen perussanakirjassa uhka määritellään *mahdollisesti toteutuvaksi epämieluisaksi, pelottavaksi tai vahingolliseksi seikaksi*. Uhka todetaan myös *vaaraksi, joka uhkaa tai jonka voi kuvitella uhkaavan jotakin*.

Käsitteen määrittelyssä tulee huomioida sen monimuotoisuus. Eri tekijöillä voi olla hyvinkin erilainen käsitys siitä, mikä heitä uhkaa. Yksilöä voivat uhata rikollisuus tai liikastuminen kadulla, kun taas kaupunkien ja kuntien uhkia voivat olla jatkuva muuttotappio tai yritysten sijoitusten vähentyminen. Valtiota puolestaan voivat uhata esimerkiksi energiaverkon toimintahäiriöt tai maan ulkopuolelta tuleva sotilaallinen hyökkäys. Uhkan määritelmä riippuu vahvasti siitä kuka määritelmän tekee.

Valtion turvallisuuspolitiikassa uhkan määritelmä on liittynyt perinteisesti sotilaallisiin uhkiin. Suomen puolustusvoimien kenttäohjesääntö käsittelee uhkaa kolmella eri tasolla:

- (1) *Uhkamallit* ovat kuvauksia turvallisuusympäristön häiriöistä. Niiden avulla yhtenäistetään viranomaisten ja muiden tahojen suunnittelua ja varautumista uhkaan.
- (2) *Uhkakuva* täsmentää uhkamallia määrittelemällä sille tekijän tai aiheuttajan. Tällaisia tekijöitä voivat olla niin valtiot kuin muutkin tahot.
- (3) *Uhka-arviossa* puolestaan täsmennetään uhkaa entisestään tiedustelun tai muilla keinoilla saatujen tietojen avulla.

Uhkien arvioinnissa käytetään usein perinteistä kaavaa $Uhka = Tahto \times Kyky$, jonka lisäksi otetaan huomioon miten todennäköinen ja vaikuttava uhka on.

Mediassa sekä yleisessä keskustelussa uhkalla tarkoitetaan monesti *uhkakuva*, joka on helposti lähestyttävä ja ymmärrettävä määritelmä siinä esitettävän konkreettisen tekijän takia.

Turvallisuuspoliittisista uhkista puhuttaessa on käsite laajentunut merkittävästi. Nykyisen *laajan turvallisuuskäsityksen* mukaan uhkia voivat olla esimerkiksi rikollisuus

työttömyys, ilmaston lämpeneminen tai viruspandemia. Uhkien määrittely voidaan nähdä myös yhä enemmän *uhkakuvapolitiikkana*, jossa poliitikot pyrkivät määrittelemään ja nostamaan esille haluamiaan uhkia. Pyrkimyksenä on lisätä henkilökohtaista tai oman puolueen valtaa profiloitumalla ensin tiettyjen uhkien vastustajaksi ja korostamalla tämän jälkeen näiden merkitystä.

Käsitteen laajenemisen myötä on termin käyttökelpoisuus osittain heikentynyt ja valtioiden on entistä vaikeampi arvottaa erilaisia uhkia sekä miettiä niihin varautumista. Taloudelliset resurssit uhkien torjuntaan ovat rajalliset ja nämä resurssit jakautuvat nykyään entistä useamman uhkan kesken.

Uhka-käsitteen monimuotoisuudesta kertoo myös YK:n määritelmä asiasta. Se jakaa uhkat kuuteen kategoriaan aina taloudellisista ja sosiaalisista uhkista valtioiden väliin konflikteihin ja terrorismiin. Niiden keskinäisestä järjestyksestä ei kuitenkaan ole päästy YK:ssa yhteisymmärrykseen. Länsimaiden merkittävimmäksi uhkaksi on nimetty terrorismi, kun taas monet kehitysmaat asettavat etusijalle taloudelliset ja sosiaaliset uhkat. Eri valtiot näkevät uhkat hyvin erilaisina, riippuen maan omasta tilanteesta.

Uhka-käsitteen laajentuminen ei koske koko maailmaa, vaan on tyypillistä lähinnä länsimaissa. Tästä johtuen tämän päivän globaali keskustelu uhkista painottuu hyvin erilaisiin asioihin. Suomen tapauksessa painotus on pitkälti länsimaisessa laajassa turvallisuudessa, mutta myös maan erityispiirre Venäjän rajanaapurina huomioidaan. Uhka-käsitteen painotukset riippuvat siis pitkälti määrittelijästä itsestään.

Kirjallisuutta

Collins Alan (ed.), *Contemporary Security Studies*. Oxford University Press, 2007.

Limnell Jarno, *Suomen uhkakuvapolitiikkaa 2000-luvulla*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, julkaisusarja 1, Strategian tutkimuksia No 29, Helsinki 2009.

A More Secure world: Our shared responsibility. United Nations, 2004.

Williams Paul D. (ed.), *Security Studies, an introduction*. Routledge, 2008.